

การสื่อสารกับวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทย Communication and Discourses of Running in Thai Society

วิโรจน์ สุทธิสีมา

ดวงกมล ชาติประเสริฐ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การสำรวจความหมายของการวิ่งในสื่อของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และทำการวิเคราะห์หาลักษณะของวาทกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวในการวิ่งออกกำลังกายในสังคมไทย โดยการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ระยะยาวและการวิเคราะห์ตัดขวาง ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม ของ Michel Foucault และการวิเคราะห์วาทกรรมวิพากษ์ ของ Norman Fairclough ร่วมด้วยแนวคิดกระบวนการสร้างอารยธรรมของ Norbert Elias

จากการศึกษาในสื่อ 4 ประเภท อันได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ 2) สื่อภาพยนตร์ 3) สื่อใหม่ (สื่อออนไลน์) และ 4) สื่อกิจกรรม พบว่า การวิ่งในสังคมไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุคที่สำคัญ อันได้แก่ 1) ยุคโบราณ 2) ยุคเปลี่ยนผ่าน และ 3) ยุคปัจจุบัน โดยการเปลี่ยนผ่านของทั้ง 3 ยุค เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสร้างอารยธรรมในแต่ละยุค ซึ่งสัมพันธ์กับวาทกรรม อำนาจ และความรู้ที่ครอบงำสังคมไทย โดยในยุคโบราณตั้งแต่อดีตจนถึงก่อน พ.ศ. 2500 การวิ่งไม่มีความหมายใดในสังคมไทยเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว กระทั่งเมื่อถึงคราวเปลี่ยนผ่านในช่วง พ.ศ. 2500 แนวคิดด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ดัง ทำให้การวิ่งถูกสร้างความหมายในเชิงสุขภาพและมีลักษณะการอธิบายที่เป็นวิทยาศาสตร์และเหตุผล จนเมื่อถึงช่วงพ.ศ. 2555 การวิ่งถูกสร้างความหมายอย่างผสมผสาน ซึ่งได้รับแรงผลักดันจากอำนาจในสังคมที่กระจายตัว เนื่องจากการเข้ามาของสื่อใหม่ และการเพิ่มบทบาทของคนวัยหนุ่มสาวและผู้หญิงในทางสื่อมวลชน ซึ่งได้ผลิตและบริโภควาทกรรมที่หลากหลายโดยเฉพาะมิติทางอารมณ์และความรู้สึก อันทำให้การวิ่งออกกำลังกายกลับมาเป็นที่นิยมในสังคมไทยอีกครั้ง

คำสำคัญ: วาทกรรม, การวิ่ง, กีฬา, การออกกำลังกาย, กระบวนการสร้างอารยธรรม

วิโรจน์ สุทธิสีมา (ว.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551; อีเมล: Viroj352@hotmail.com) และ ดวงกมล ชาติประเสริฐ (Ph.D. Mass Comm., University of Wisconsin-Madison, 2534) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสื่อสารกับวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทย” ของ วิโรจน์ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Abstract

Objective of this research project is to examine discourses of running in Thai media from the past to present as well as to analyze the character of discourse that support the trend of running as a popular exercise in Thai society nowadays. Using a cultural studies theory and a qualitative research methodology, two approaches are conducted by analyzing historical documents and investigating cross-sectional media texts. The project draws on Foucault's concept of discourse and power, Fairclough's critical discourse analysis approach and Elias' concept of Civilizing Process. These concepts explore the meaning of running which separated by discursive practice and social practice in each era of Thai running society. From four categories of chosen media: Print Media, Films, New Media, and Activity Media, there were three ages of Running Discourses, namely: 1) Ancient age: General Discourse 2) Middle age: Scientific Discourse and 3) New age: Emotional Discourse. The Transformation from age to age was an outcome of Civilizing Process which relate to discourse, power and knowledge in each society. The Ancient age dominated society until late 1950s and running only means a manner of moving faster than walk in this period. The next age was established by the concept of scientific knowledge to produce a meaning in health with supported by reason using such as statistics and concrete knowledge. Until 2012, Running is yet again built by mixed concepts which influenced by dispersed power. A new media and the rising of new generation, especially women, added a variety of meaning in running which introduced emotional discourse to the new perception, resulted in 'The New Running Boom'.

Keywords: Discourse, Running, Sport, Exercise, Civilizing Process

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในช่วงกลางปีพ.ศ. 2555 เกิดปรากฏการณ์ กระแสตื่นตัวในการวิ่ง (Running Boom) ครั้งใหม่ของสังคมไทย (มนตรี บุญสัตย์, 2557) เริ่มมีกลุ่มคนสื่อสารเกี่ยวกับการวิ่งระยะไกลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยปริมาณมากขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน กระทั่งผู้คนกลุ่มใหญ่โดยเฉพาะชนชั้นกลางหันมาเริ่มต้นออกกำลังกายด้วยการวิ่งอย่างหนาตาตามสวนสาธารณะและจัดงานวิ่งในช่วงสุดสัปดาห์ จนได้รับการบันทึกตามสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลพวงต่อเนื่องจากความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่อง *รัก 7 ปี ดี 7 หน* (2555) ซึ่งสร้างความนิยมจนผู้คนได้รับแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการวิ่ง (กฤษดา เรืองอารีย์รัชต์, 2555) อย่างไรก็ตาม กระแสนิยมจากภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ได้ในแบบทฤษฎีเข็มฉีดยามหัศจรรย์ (Magic Bullet Theory) เพราะยังมีมิติทางการสื่อสารด้านอื่นและบริบททางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีข้อสังเกตว่าการเพิ่มเติมความหลากหลายทางการรับรู้เกี่ยวกับการวิ่ง โดยเฉพาะมิติทางอารมณ์และความรู้สึกในบริบทของสังคมไทยยุคปัจจุบัน ทำให้ผู้คนมองการวิ่งด้วยมุมมองที่เปลี่ยนไป และยังผลให้เกิดกระแสนิยมตามมา

ในมิติเชิงอารมณ์นั้น Elias (2000) เสนอแนวคิดกระบวนการสร้างอารยธรรม (Civilizing Process) ซึ่งมีใจความว่ายุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในทางประวัติศาสตร์ได้มีลักษณะของการสร้างอารยธรรมอันหมายถึงความถึงความประณีตพิถีพิถันและกฎเกณฑ์ควบคุมการใช้ชีวิตที่แน่นอนหนาและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวควบคุมให้ผู้คนต้องระมัดระวังการแสดงความรู้สึกและอารมณ์เอาไว้ รวมไปถึงแสดงออกทางกายอย่างมีแบบแผนพิธีรีตอง ดังนั้น มนุษย์ถูกทำให้เป็นสัตว์ที่ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ และเมื่อผนวกกับมิติทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งไม่เอื้อให้คนในสังคมแสดงอารมณ์ได้อย่างปกตินัก มนุษย์จึงต้องเก็บความรู้สึกจนกลายเป็นลักษณะมินาทางความรู้สึก

อย่างไรก็ตาม มนุษย์ไม่อาจเก็บงำทุกอย่างเอาไว้ภายในใจได้ทั้งหมด จึงสร้างพื้นที่ทางการระบายออกผ่านกีฬา และการออกกำลังกาย แต่กีฬาหรือการออกกำลังกายก็ถูกสร้างความหมายบางอย่างเกิดขึ้นเช่นกัน ในงานวิจัยเรื่องกีฬากับกระบวนการสร้างอารยธรรมของ Elias and Dunning (1986) พบว่ากระบวนการสร้างอารยธรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนนั้น ส่งผลให้กีฬาในแต่ละยุคสมัยถูกสร้างความหมายไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะระดับของความรุนแรงในกีฬาซึ่งลดลงเรื่อยๆ อันเป็นผลมาจากการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก และการใช้หลักเหตุผลมากกว่าเดิม

ทั้งนี้ กีฬาที่ตอบสนองความตื่นเต้น (Quest for excitement) จะได้รับความนิยมมากกว่า เช่น ฟุตบอล ซึ่งกองเชียร์มีอารมณ์ร่วมกับการแข่งขันที่ผู้เล่นสองฝ่ายพยายามทำประตูให้ได้มากกว่าฝ่ายตรงกันข้าม ขณะที่การวิ่งระยะไกลนั้นถือเป็นการออกกำลังกายที่มีลักษณะสวนทางกับฟุตบอล นั่นคือตอบสนองความตื่นเต้นได้น้อยมาก และถูกกระทำโดยวาทกรรมที่เน้นความเป็นเหตุเป็นผลมากเกินไป อาทิ วิ่งเพื่อสุขภาพตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา ซึ่งแทบไม่มีลักษณะการกระตุ้นปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้อยากมีส่วนร่วมใดๆ เลย

จากแนวคิดและปรากฏการณ์ดังกล่าว การวิ่งในฐานะการออกกำลังกายชนิดหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมจากสังคมไทยไม่เหมือนกันในแต่ละยุค ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากมิติทางการสื่อสารผ่านวาทกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะของวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอารยธรรมของ Elias เช่น วาทกรรมที่เน้นเหตุผลกับวาทกรรมที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกย่อมมีความสัมพันธ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคม ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นความนิยมและการเลือกออกกำลังกายด้วยการวิ่งที่มีปริมาณแตกต่างกันออกไปตามแต่ละยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงวาทกรรมการวิ่งผ่านสื่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันจะทำให้เห็นถึงภาพรวมของลักษณะวาทกรรมของการวิ่งเท่าที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต

2. เพื่อศึกษาถึงวาทกรรมการวิ่งผ่านสื่อในปัจจุบัน อันจะเป็นการทำให้เห็นว่าวาทกรรมการวิ่งในปัจจุบันนั้นมีลักษณะเช่นไร

3. เพื่อวิเคราะห์หาลักษณะวาทกรรมการวิ่งผ่านสื่อที่ส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวในการวิ่งออกกำลังกายในปัจจุบัน อันจะเป็นการจำกัดลงไปว่าวาทกรรมแบบใดที่ส่งเสริมให้เกิดกระแสการวิ่ง และแบบใดที่เป็นอุปสรรคในหมู่ชนชั้นกลาง

แนวคิดเรื่องการวิ่งกับการสื่อสาร (Running and Communication)

การวิ่ง เป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวทางร่างกายชนิดหนึ่งซึ่งมีมิติที่หลากหลายดังต่อไปนี้

1. การวิ่งในฐานะส่วนประกอบของกิจกรรมทั่วไป

เนื่องจากร่างกายมนุษย์ปกคลุมด้วยโครงสร้างที่เอื้อให้สามารถวิ่งได้ ดังนั้น เมื่อมนุษย์ต้องการเร่งความเร็วในการเดินทางด้วยเท้า จึงกลายเป็นการวิ่งไปโดยปริยาย เราจะพบเห็นการวิ่งในทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็น การต้องวิ่งเพื่อเร่งความเร็วไปยังที่หมายให้ทันเวลาของหนุ่มสาวซึ่งทำงานออฟฟิศในเมือง การวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของการทำศึกสงครามยุคโบราณ หรือกระทั่ง การวิ่งเพื่อหนีเอาตัวรอดเมื่อเกิดเหตุการณ์ระทึกขวัญ ในทางการสื่อสาร การวิ่งประเภทนี้มีรหัสทางการสื่อสารค่อนข้างชัดเจนตายตัว (Restricted Code) เนื่องจากเป็นที่รับรู้และเข้าใจกันโดยทั่วไป ทุกคนในสังคมสามารถมีส่วนร่วมได้ และยังเป็นกิจกรรมที่อยู่ในชีวิตปกติประจำวันอีกด้วย ดังนั้น การถอดรหัสตีความทางการสื่อสารเกี่ยวกับการวิ่งมีดังนี้ จึงไม่ได้มีระดับที่สลับซับซ้อนนัก

2. การวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของเกมกีฬา

เนื่องจากเกมกีฬาเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหว เพื่อแข่งขันเอาชนะ การใช้ความเร็วเพื่อให้ได้เปรียบคู่ต่อสู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในกีฬา ดังนั้น การวิ่งจึงมักเป็นส่วนหนึ่งของการเล่นกีฬาชนิดอื่นๆ อาทิ การวิ่งเพื่อเลี้ยงลูกบอลไปทำประตูในกีฬาฟุตบอล การออกตัววิ่งไปด้านหน้าและด้านหลังของคอร์คแบดมินตัน ไปจนถึงบางช่วงเวลาของการชกมวยที่มี

การวิ่งไล่ต่อยคู่ต่อสู้ นอกจากนี้ การอบอุ่นร่างกาย ทั้งก่อนและหลังการเล่นกีฬาได้มีการวิ่งเป็นส่วนประกอบ อีกด้วย ในทางการสื่อสาร การวิ่งประเภทนี้เริ่มมีรหัส ทางการสื่อสารละเอียดซับซ้อนมากขึ้น (Elaborated Code) เนื่องจากมีรหัสเฉพาะทางที่เป็นกฎกติกาของการแข่งขัน กีฬาแต่ละชนิดคอยกำกับอยู่ การมีส่วนร่วมของคนทั่วไป ทั้งส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและส่วนร่วมในการตีความ จึงยากขึ้น

3. การวิ่งในฐานะกีฬา

หากพิจารณาการวิ่งในฐานะเป็นเกมกีฬาชนิดหนึ่ง องค์ประกอบสำคัญตามหลักการกีฬาสัมัยใหม่ของ Guttman (1994) ได้แก่ การวัดผลเชิงปริมาณ (Quantification) ทำให้เกิดการนับค่าสถิติทางการแข่งขัน เช่น แด้มที่ทำได้ ระยะเวลาที่เข้าเส้นชัย เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวจึงยังผลให้เกิด “การแข่งขัน” ระหว่างกันในกลุ่มผู้เล่น การวิ่งในฐานะกีฬาจึงเป็นการวิ่งเพื่อแข่งขันให้เกิด การแพ้ชนะเป็นสำคัญ ในทางการสื่อสาร บทบาทของ รหัสเฉพาะทางของการวิ่งในฐานะกีฬา ถือว่ามีความ ซับซ้อนมากที่สุดในบรรดามิติการวิ่งทั้งหมด เพราะ มีลักษณะเฉพาะทางอย่างมาก อันจะเห็นได้จากการที่ ไม่เพียงเป็นกีฬาทั่วๆ ไป หากยังเป็นกีฬาวิ่งโดยเฉพาะ อีกด้วย การสื่อสารนี้จึงมีรหัสเฉพาะทางอันซับซ้อนที่สุด (Very Elaborated Code) ที่เป็นกฎกติกาของการแข่งขัน วิ่งคอยกำกับอยู่

4. การวิ่งในฐานะการออกกำลังกาย

การวิ่งอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ (และอาจเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายบางอย่างในชีวิต อาทิ เพื่อสุขภาพ เพื่อ กำลังใจในชีวิต) โดยไม่ยึดหลักของการแข่งขันแพ้ชนะ กับผู้อื่น อาจนับให้การวิ่งในฐานะของการออกกำลังกาย ถือเป็นกิจกรรมทางร่างกายของมนุษย์อย่างหนึ่ง ความน่าสนใจของการวิ่งห้วงข้อนี้คือ บุคคลทั่วไปในสังคม ล้วนสามารถวิ่งออกกำลังกายได้โดยไม่ต้องมุ่งมั่นเป็น นักกีฬา

ในทางการสื่อสาร เมื่อเทียบกับการวิ่งมิติอื่นๆ จะ พบว่าการวิ่งในฐานะการออกกำลังกายนี้มีรหัสที่สลับ ซับซ้อนในระดับปานกลาง (Medium Elaborated Code)

เนื่องจากแม้ไม่ได้มีความซับซ้อน ระดับของการวิ่งใน ในฐานะกีฬาเฉพาะทาง แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นรหัสที่เข้าใจกัน ได้ทุกคนเสมอไป การวิ่งมิตินี้อาจจะต้องมีองค์ความรู้ มาประกอบบ้างระดับหนึ่ง เช่น วิ่งออกกำลังกายอย่างไร ให้ไม่บาดเจ็บ วิ่งออกกำลังกายอย่างไรให้มีสุขภาพที่ ดี หรือ จะไปร่วมวิ่งออกกำลังกายในมหกรรมวิ่งที่ใด การวิจัยทางการสื่อสารของการวิ่งมิตินี้ จึงสามารถ ศึกษาจากบุคคลทั่วไปในสังคม ตั้งแต่ผู้ที่มีความสนใจ ในการออกกำลังกายด้วยการวิ่ง ไปจนถึงผู้มีส่วนร่วมใน การวิ่งทั้งตามสวนสาธารณะและมหกรรมการวิ่งขนาดใหญ่

ทั้งนี้ตามแนวคิดของ เกษม นครเขตต์ (2555) และ กฤษฎา บานชื่น (2551) นั้น สภาพสังคมวัฒนธรรม แต่ละแห่งจะมีส่วนผลักดันให้เกิดนักวิ่งแตกต่างกัน ออกไป โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายอย่าง อาทิ สื่อมวลชน กระแสสังคม หรือกระทั่งในเงื่อนไขของการศึกษาครั้งนี้ อัน ได้แก่ วาทกรรมกรวิ่งผ่านสื่อประเภทต่างๆ

ในส่วนของระดับการวิเคราะห์เนื้อหาด้านกีฬากับ วาทกรรมนั้น Hughson et al. (2005) ให้แนวทาง การวิเคราะห์ประสบการณ์ทางกีฬาของแต่ละบุคคลว่า ภาระสำคัญคือการเชื่อมต่อประเด็นระดับย่อย (Micro) ว่าประสบการณ์นักกีฬาเฉพาะกรณีหนึ่งๆ อาทิ คนมา วิ่งด้วยแรงขับเคลื่อนส่วนด้านไหนของจิตใจ เข้ากับ ประเด็นระดับใหญ่ (Macro) อันได้แก่ประเด็นทาง สังคมและอำนาจทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมทาง การวิ่งในประเทศแข็งแรง คนจึงหันมาวิ่งตามกระแสทาง วัฒนธรรม

แนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างอารยธรรม (Civilizing Process)

กาญจนา แก้วเทพ (2551) อธิบายว่าถึงคำว่า “อารยธรรม” ในทัศนะของ Elias (2000) ว่าไม่ได้หมายความว่าความแบบเดียวกับนักคิดทั่วไป เพราะโดยปกติแล้วอารยธรรมมักจะแสดง ถึงลักษณะของ “ความดีงาม/ความเหนือกว่า/ความศิวิไลซ์/ ความเจริญ” แต่ในทัศนะของ Elias นั้น อารยธรรมคือ ชุดของกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสงบสันติในสังคม

ความประณีตของชนบประเพณี ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความระมัดระวังในการสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นต้น

ลักษณะของกีฬากับการระบายออกทางอารมณ์ ความรู้สึกในชีวิต ถูกนำมาประยุกต์อธิบายกับการวิ่งออกกำลังกายของคนในสังคมดังต่อไปนี้

1) ในชีวิตซึ่งเต็มไปด้วยกำหนดกฎเกณฑ์ ชีวิตของผู้คนจะทำให้ความรู้สึกลงไปเรื่อยๆ

2) เงื่อนไขที่จะทำให้ปัจเจกชนเกิดความตื่นเต้น (โดยเฉพาะการร่วมแสดงความตื่นเต้นในพื้นที่ทางสังคม ซึ่งดูเสมือนว่าจะควบคุมตนเองได้ยาก) ได้กลายเป็นสิ่งที่หายากและสังคมไม่ค่อยยอมรับหรืออดทนกับการแหกกรอบเกณฑ์ดังกล่าว

3) เมื่อมนุษย์ต้องระบายออกทางความรู้สึกแต่สังคมอารยะต้องการจำกัดควบคุมอารมณ์ของผู้คน จึงเกิดคำถามขึ้นมามีว่า จะทำอะไรให้ผู้คนได้มีประสบการณ์ตื่นเต้นตามที่พื้นฐานของมนุษย์พึงจะมี โดยไม่ก่อเกิดอันตรายในทางสังคมและตัวเอง และทำอะไรให้มนุษย์ในสังคมที่มีแต่กฎระเบียบมากขึ้นเรื่อยๆ ได้มีความตื่นเต้น มีความพึงพอใจในการแชร์ประสบการณ์ร่วมกัน โดยไม่เสี่ยงต่อภาวะแปลกแยกหรือผิดเพี้ยนจากบรรทัดฐานสังคม

4) คำตอบก็คือ การใช้กีฬาและการออกกำลังกายเป็นเครื่องมือ ซึ่งอาจไม่ได้เป็นเพียงการแข่งขันแพ้ชนะ แต่กีฬายังทำให้ผู้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกกับกิจกรรมดังกล่าวอีกด้วย

มิติทางอารมณ์ความรู้สึกต่อการออกกำลังกาย คือข้อสงสัยของการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากอาจเป็นเพราะลักษณะการวิ่งที่ไม่มีความน่าตื่นเต้นและถูกสร้าง ความหมายผ่านวาทกรรมที่เป็นเหตุเป็นผล ทำให้การวิ่งเลื่อนหายไปจากความสนใจในสังคมไทย และเมื่อมีการเสริมมิติทางอารมณ์ให้แก่กีฬานี้ด้วยวาทกรรมด้านอารมณ์ความรู้สึก เช่น วิ่งเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ หรือ วิ่งสู่ชีวิตใหม่ จึงทำให้การวิ่งกลับเข้ามาอยู่ในกระแสสังคมได้อีกครั้ง

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

Fairclough (2003) เสนอการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ซึ่งมองว่าวาทกรรมเป็นผลผลิตของสังคม เช่นเดียวกับที่สังคมเป็นผลผลิตของวาทกรรม ทั้งนี้ การวิเคราะห์จะกระทำผ่าน 3 มิติ อันได้แก่ ตัวบท (text) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) และ ปฏิบัติการด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์ที่ดูทั้งมิติของตัวความหมายในเนื้อหา กระบวนการผลิตและบริบททางสังคมที่ทำให้เกิดขึ้น

ทั้งนี้ การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์มีความแตกต่างจากการวิเคราะห์วาทกรรมแบบทั่วไปตรงที่ให้ความสนใจทั้งในระดับเล็ก กลาง และใหญ่ ของวาทกรรม นั่นคือ ไม่เพียงแต่สอดคล้องดูตัวความหมายที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษา (เล็ก) แต่ยังดูกระบวนการผลิต (กลาง) และบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ (ใหญ่) อีกด้วย ขณะเดียวกัน คำว่า “วิพากษ์” นั้นยังสะท้อนถึงมิติของการเน้นย้ำไปถึงการสำรวจตรวจสอบหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมซึ่งถูกทำให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ประหนึ่งเป็นเรื่องปกติสามัญในสังคม (Gee, 2004) วาทกรรมที่มีลักษณะวิพากษ์เหล่านี้ จึงมีสถาบันทางอำนาจอันมีมิติดของการต่อสู้ช่วงชิงเข้ามาเกี่ยวข้อง

เมื่อย้อนไปพิจารณาการวิเคราะห์วาทกรรมของ Foucault (1972) จะพบว่า หัวใจของการวิเคราะห์วาทกรรมคือภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม ซึ่งไม่ใช่เรื่องราวทั่วไปในชีวิตประจำวันหรือสิ่งที่ใครๆ ก็ทำให้เกิดขึ้นได้ แต่ยังมีลักษณะของภาคปฏิบัติการเฉพาะด้าน นั่นคือวาทกรรมเป็นความหมายที่เกิดขึ้นกับประเด็นหนึ่งๆ และเป็นกระบวนการทางอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะด้านอันมีสถาบันต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างสลับซับซ้อนอีกด้วย โดย Foucault ได้กล่าวถึงสถาบันทางอำนาจ (Institutional Power) ที่อยู่เบื้องหลังการสร้างวาทกรรม เช่น สถาบันทางการแพทย์ หรือ สถาบันทางกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งผู้ที่

เกี่ยวข้องกับการสร้างวาทกรรมดังกล่าวจะมีสถาบันคอยกำกับอยู่เบื้องหลัง อันรวมไปถึงมิติด้านอัตวิสัยของผู้พูด (Subjectivities) อันมีส่วนสำคัญในการสร้างวาทกรรมและอำนาจ เช่น เพศสภาพ สถานภาพทางสังคม และชนชั้น

ในแง่ของสถาบันซึ่งกำกับอยู่เบื้องหลัง ไม่เพียงมีการใช้อำนาจจากเฉพาะสถาบันของตนเองเท่านั้น หากยังถักทอโครงข่ายของอำนาจร่วมกับสถาบันอื่นๆ ซึ่งยังผลให้เกิดอำนาจที่เข้มข้นมากขึ้นในการควบคุมปัจเจกบุคคล เช่น สถาบันทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ได้สานโครงข่ายอำนาจกับสถาบันทางการศึกษา เพื่อเข้ามาจัดระเบียบร่างกายของนักเรียนในการฝึกฝนการวิ่งออกกำลังกาย

ระเบียบวิธีการวิจัย

กระบวนทัศน์หลัก (Paradigm) และประเพณีการคิด (Tradition) ของการศึกษาค้นคว้านี้ ตามการแบ่งของ Craig (1999) เป็นการใช่มุมมองหลักในแบบวิพากษ์ (Critical Tradition) เป็นหลัก โดยค้นหาถึงโครงสร้างและอำนาจในระบบที่ทำให้เกิดความหมาย/อุดมการณ์ทางการสื่อสาร ตลอดจนถึง สืบค้นเพื่อเปิดเผยโครงสร้างทางสังคมที่มีผลต่อการกดขี่ทางอำนาจ เพื่อจะปลดปล่อยสังคมให้ดีขึ้น และกระบวนการณ์สำคัญที่ทำให้การศึกษาสัมฤทธิ์ผลได้ คือ การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ผู้คนพูดถึงกล่าวถึงในยุคหนึ่ง (เช่น กล่าวถึงการวิ่งว่าอย่างไร) ได้ส่งผลอะไรต่อสังคม และเป็นผลมาจากเงื่อนไขหรืออำนาจใดในสังคม

อย่างไรก็ตาม ในการประยุกต์กระบวนทัศน์และประเพณีการคิดนี้ ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยแนวทางเดียว เนื่องจากประเพณีการคิดเชิงวิพากษ์คือการนำเอาฐานความรู้จากประเพณีอื่นๆ มาวิเคราะห์อีกทอดหนึ่ง ดังนั้น ลักษณะการวิพากษ์จึงอาศัยฐานคิดเสริมจาก ประเพณีการคิดแบบสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Tradition) เพื่อมองหาตัวแปรและเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนถึง ประเพณีการคิดแบบเครือข่ายเชื่อมโยง (Cybernetic Tradition) เพื่อมองหาลักษณะการเชื่อมต่อ

และส่งอิทธิพลถึงกันของตัวแปรต่างๆ ทางสังคม

ลักษณะมุมมองต่อสภาพการณ์และปัญหาของงานวิจัยชิ้นนี้ หรือภววิทยา (Ontology) คือการมองในลักษณะวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) เป็นหลัก โดยฐานคิดเบื้องต้นคือการเชื่อในอิทธิพลของวาทกรรม นั่นคือ วาทกรรมจากสื่อมีผลต่อสังคม และสังคมก็มีผลต่อวาทกรรมจากสื่อ เป็นอิทธิพลในลักษณะกระทำต่อกัน (Interdependent) ดังนั้น การกำเนิดขึ้นของวาทกรรมหนึ่งๆ ในยุคหนึ่งของสังคม ย่อมสามารถตรวจสอบได้จากการปรากฏในสื่อที่ค้นหาได้ และเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคม เช่นเดียวกับเมื่อค้นพบการกระทำทางสังคมใดๆ เช่น เมื่อค้นพบว่ามีการวิ่งอย่างกระตือรือร้นของผู้คนในยุคปัจจุบัน ก็ย่อมเชื่อว่าเป็นผลกระทบมาจากการสร้างวาทกรรมผ่านสื่อ ดังนั้น ลักษณะการตรวจสอบสอดคล้องดังกล่าวในวิธีวิทยาแบบนี้ จะเป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีวิทยาทางการทดลอง (Experimental Methodology) มาใช้

อย่างไรก็ตาม ด้วยวิธีการทางวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) ได้เปิดช่องทางสำหรับการแสวงหาความรู้เอาไว้ว่า จะสามารถเลือกใช้วิธีการใดๆ ก็ได้โดยไม่จำกัดกระบวนทัศน์—เพื่อค้นหาคำตอบและอธิบายในสิ่งที่ศึกษาวิจัย ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าจึงเพิ่มวิธีการทางสถิติเบื้องต้นสำหรับหาทิศทางของวาทกรรม และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกลุ่มนักวิ่งออกกำลังกายตามแต่เงื่อนไขและบริบทที่เหมาะสมสอดคล้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการศึกษาเอาไว้โดยอ้างอิงกับประเด็นคำถามและวัตถุประสงค์การศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach)

วิเคราะห์ สื่อสิ่งพิมพ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพิจารณาตามสถาบันทางอำนาจอันได้แก่สถาบันการศึกษาผ่านแบบเรียนสำหรับเยาวชนไทย สถาบันทางกฎหมายผ่านประกาศทางกฎหมายในราชกิจจานุเบกษา สถาบันภาษาและศิลปวัฒนธรรมและสถาบันทางเศรษฐกิจผ่านเนื้อหาในวรรณคดีและวรรณกรรม ตลอดจนการบัญญัติศัพท์ในพจนานุกรม และ สถาบันทางศาสนา

และความเชื่อ ผ่านบัญญัติต่างๆ ในพระไตรปิฎก และวิเคราะห์สื่อภาพยนตร์ 9 เรื่องที่ผ่านการคัดเลือกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์ว่าสะท้อนความหมายของการวิ่งที่มีอิทธิพลในสังคมไทย อันได้แก่ *เด็กหญิงวัลลียอคคกัตตัญญู* (พ.ศ. 2528) *บ้านผีปอบ* (พ.ศ. 2532) *ลูกบ้าเทียวล่าสุด* (พ.ศ. 2536) *ห้าฟ้าลิขิต* (พ.ศ. 2540) *รัก 7 ปี ดี 7 หน* (พ.ศ. 2555) *วิ่งสู้ฟัด* (Police story, พ.ศ. 2528) *Chariots of Fire* (พ.ศ. 2524 ฉายในไทย พ.ศ. 2530) *อัจฉริยะปัญญานี้ม* (Forrest Gump, พ.ศ. 2537) *Children of Heaven* (พ.ศ. 2540) และ *Run Lola Run* (พ.ศ. 2541)

2. แนวทางการวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study)

วิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์และภาพยนตร์ในยุคปัจจุบันโดยอิงกับแนวทางของการคัดเลือกตามสถาบันในข้อ 1. ซึ่งเผยแพร่สู่สังคมในระหว่างปีพ.ศ.2551-2558 พร้อมทั้งยังเพิ่มสื่อที่มีความสำคัญอีก 2 ประเภท (รวมเป็น 4 ประเภท) อันได้แก่ 1) สื่อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และแฟนเพจในเฟซบุ๊กที่มียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางเนื้อหา รวม 10 แหล่ง และ 2) สื่อกิจกรรมผ่านการรวบรวมเอกสารพร้อมสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในงานแข่งขันวิ่งระยะไกลรวม 8 งาน และการวิ่งออกกำลังกายในสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครรวม 5 สวน

3. แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบและอธิบายวาทกรรม

เมื่อได้ข้อมูลจากการสำรวจผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร ด้านการวิ่งออกกำลังกาย และผู้หันมาวิ่งออกกำลังกายหลังปรากฏการณ์ “รันนิ่งบูมครั้งใหม่ (2555)” เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวาทกรรมที่ได้สืบค้นและหาคำอธิบายในเชิงลึก

ผู้วิจัยนำความหมายจากการวิ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมาวิเคราะห์ในกรอบของ Fairclough (1995) อันประกอบไปด้วย 1) ตัวบท (Text) 2) ปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice) และ 3) ปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice)

ซึ่งได้เพิ่มเติมลักษณะการวิเคราะห์วาทกรรมของ Michel Foucault (1972) ในส่วนของ อำนาจสถาบัน และ อัตวิสัยของผู้พูด เข้ามาด้วย

ความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของการวิ่งในสังคมไทย

วาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็นทั้งหมด 3 ยุค ได้แก่ 1) ยุคโบราณ: การวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ 2) ยุคเปลี่ยนผ่าน: วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ และ 3) ยุคปัจจุบัน: วาทกรรมผสมผสานและวาทกรรมอารมณ์ความรู้สึก โดยแต่ละความหมายนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทยในแต่ละยุค

1) ยุคโบราณ: การวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

ในยุคโบราณของไทยนั้น กินระยะเวลาครอบคลุมตั้งแต่มีเอกสารเชิงประวัติศาสตร์บันทึกเอาไว้ อันได้แก่ สมัยอาณาจักรสุโขทัย ไล่เรียงเรื่อยมาจนถึงช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 25 โดยการวิ่งถือเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวชนิดหนึ่งตามที่พจนานุกรมระบุเอาไว้ว่า

วิ่ง ก. ก้าวไปโดยเร็วยิ่งกว่าเดิน, เล่นไปโดยเร็ว.

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

การวิ่งจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ประจำวัน และแทรกซึมเข้าไปอยู่ในกิจกรรมที่คนในยุคโบราณต้องการเคลื่อนไหวให้เร็วขึ้น ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของศึกสงคราม การไล่ล่าตามประเพณี และเทศกาล หรือการหนีจากภัยอันตรายต่างๆ จากการสืบค้นนั้นผู้วิจัยพบการกล่าวถึงการวิ่งในฐานะ “กิจกรรมทั่วไป” มากที่สุด และแทบจะไม่ปรากฏการวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของกีฬา ในฐานะเป็นกีฬาโดยตัวเอง และการวิ่งในฐานะการออกกำลังกายเลย

ความหมายดังกล่าวที่ไหลเวียนในสังคมไทยถูกถ่ายทอดด้วยวาทกรรมประเภทการอธิบาย การยกตัวอย่าง และการสั่งสอนเป็นส่วนใหญ่ โดยปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ อันได้แก่ สิ่งพิมพ์ของสถาบันการศึกษา สถาบัน

ทางกฎหมาย และสถาบันทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ขณะที่ในสื่อภาพยนตร์นั้น ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนจากยุคโบราณ หากแต่มีหลักฐานที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่าน (ภายหลังพ.ศ. 2500) ซึ่งได้ผลิตข่าววาทกรรมยุคโบราณ ซึ่งนับว่าการวิงถูกสร้างความหมายที่หลากหลาย อาทิ วิ่งเพื่อเอาชีวิตรอด วิ่งเพื่อค้นหาความหมายของชีวิต วิ่งเพื่อความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น

ในแง่ของภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive practice) นั้น วาทกรรมการวิงยุคโบราณถูกถ่ายทอดผ่านภาพตัวแทนความรู้ของสถาบันการศึกษา สถาบันทางกฎหมาย และสถาบันภาษาและศิลปวัฒนธรรมเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะของการสื่อสารแบบทางเดียว ผ่านช่องทางสื่อของสถาบันของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ทำให้พบว่าอำนาจจากสถาบันดังกล่าวมีลักษณะไหลวนไปทางเดียว และตอกย้ำถึงอิทธิพลของสถาบันราชการซึ่งส่งผ่านมาจากสถาบันกษัตริย์ในยุคโบราณ

อำนาจที่อิงอยู่กับสถาบันนั้นถูกถ่ายทอดผ่านอัตวิสัยของเพศชายซึ่งอยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป อันได้แก่ผู้มีอำนาจในการสร้างวาทกรรมของไทยในยุคอดีต ขณะที่ผู้บริโภควาทกรรมนั้นรับรู้ความหมายการวิงแบบโบราณไปโดยปริยาย ซึ่งไม่ได้รู้ตัวอย่างแน่ชัดว่าถูกปลูกฝังมาจากแหล่งใด ลักษณะดังกล่าวร่วมด้วยวิถีการสื่อสารที่รัฐควบคุมเบ็ดเสร็จยังทำให้วาทกรรมมีลักษณะครอบงำ (Dominant) อย่างเด่นชัด และไม่เปิดโอกาสให้วาทกรรมทางเลือก (Alternative) ได้มีโอกาสต่อสู้เชิงอำนาจมากนัก

ภาคปฏิบัติการวาทกรรมดังกล่าว สัมพันธ์กับภาคปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งได้ขบเน้นบริบทของสังคมไทยเกี่ยวกับความหมายของการวิ่งเอาไว้ อย่างชัดเจนว่าเนื่องจากสังคมไทยนั้นเน้นความสนุกสนาน สะดวกสบาย ไม่รักการกีฬา แต่รักการพนัน ดังนั้น การวิ่งจึงเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตทั่วไป ไม่ได้มีรูปแบบในลักษณะของการออกกำลังกายซึ่งถูกพิจารณาด้วยความคิดยุคโบราณว่าทำให้เกิดความเหนื่อยล้าโดยใช้เหตุ ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากบริบทของความเป็นสังคมกสิกรรมซึ่งเน้นความนิ่งและช้า การวิ่งซึ่งถือเป็นการเคลื่อนไหวและควบคุมร่างกายด้วยความเร็ว จึงไม่ใช่สิ่งที่

ปรากฏในทางบวกของสังคมนัก โดยลักษณะดังกล่าวนี้จะเปลี่ยนแปลงเมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ซึ่งให้ความสำคัญกับกรอบเวลาที่เน้นความรวดเร็ว

2) ยุคเปลี่ยนผ่าน: วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์

ในยุคเปลี่ยนผ่าน ถือว่าเป็นยุคที่วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์เข้าครอบครองพื้นที่สื่อเกี่ยวกับการวิ่งในสังคมไทย โดยสามารถย้อนหลังไปได้ตั้งแต่ช่วงต้น พุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2500) และขึ้นสู่จุดสูงสุดในช่วงของ “รันนิ่งบูมครั้งแรก” (พ.ศ. 2529) เรื่อยมาจนถึงช่วงกลางปี พ.ศ. 2555 โดยหมุดหมายสำคัญได้แก่การขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ต้องการความคิดแบบวิทยาศาสตร์มาขับเคลื่อนสังคมอันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 และมีการปลูกฝังแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ในสังคมไทยเรื่อยมาผ่านสถาบันทางการศึกษา จนกระทั่งการจัดตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพลังงานในปี พ.ศ. 2522

กรอบความคิดของยุคสมัยนี้คือการทำให้ทุกสิ่งเห็นเป็นรูปธรรม เน้นการอธิบายอย่างกระจ่างแจ้ง ใช้หลักตรรกะเหตุผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ้างอิงกับตัวเลขและสถิติ การวิ่งในยุคดังกล่าวนี้คือการผสมผสานความคิดทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เข้ากับการวิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างวาทกรรม “วิ่งเพื่อสุขภาพ” พร้อมด้วยวิธีคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางร่างกายซึ่งมีสถิติตัวเลข อาทิ ปริมาณแคลอรี และ การปรับเปลี่ยนท่าวิ่งอย่างถูกต้องตามหลักการ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาเกี่ยวกับการวิ่งที่ถูกตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2528 (ซึ่งถูกนำมาตีพิมพ์ใหม่ในปี พ.ศ. 2551) ว่า

ท่านจะพบว่า เมื่อออกกำลังกายหนักขึ้น ร่างกายจะเริ่มเผาผลาญพลังงานเพิ่ม ซึ่งสามารถบอกได้จากการเต้นของชีพจรที่สูงขึ้น และจะมีการเผาผลาญพลังงานหลังหยุดออกกำลังกายเข้าไปอีก บางทีนับเป็น 10 ชั่วโมง หรือเป็นวัน ฉะนั้น เมื่อวิ่งครึ่งชั่วโมง ท่านอาจคิดว่าใช้พลังงานไปเพียง 450 แคลอรี แต่พลังงานที่ท่านลืมนำมาคิดบวกคือจำนวนนี้แหละครับ

(กฤษฎา บานชื่น, 2551, น. 99)

ในยุคดังกล่าวนี้ ความหมายของการวิ่งไม่ได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอีกต่อไป หากแต่ยังครอบคลุมถึงการวิ่งในฐานะส่วนหนึ่งของกีฬา การวิ่งในฐานะกีฬาโดยตัวเอง และการวิ่งในฐานะการออกกำลังกาย โดยประเภทของวาทกรรมที่ใช้นั้นมีความหลากหลายจนครบถ้วนทั้ง 6 ประเภท อันได้แก่ การอธิบาย การโต้แย้ง การยกตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การสั่งสอน และการสาธิต แต่มีลักษณะของการให้เหตุผลและข้อมูลที่อิงกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์มากกว่ายุคก่อนอย่างชัดเจน โดยสื่อที่ปรากฏวาทกรรมนั้นไม่เพียงเป็นสิ่งพิมพ์ของสถาบันการศึกษา สถาบันกฎหมาย และสถาบันทางภาษาและศิลปวัฒนธรรมเหมือนยุคก่อน หากแต่ยังมีสิ่งพิมพ์ของเอกชน อันได้แก่ หนังสือเกี่ยวกับการวิ่งอย่างมีหลักการซึ่งมีสถาบันทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์รองรับ ซึ่งได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวางในสังคมไทยอีกด้วย ขณะที่สื่อภาพยนตร์นั้นปรากฏว่ามีความหลากหลายในแบบเดียวกับยุคโบราณ ซึ่งนับว่าสื่อภาพยนตร์เป็นสื่อที่การนำเสนอเนื้อหาไม่ได้มีลักษณะสอดคล้องกับกรอบความหมายของการวิ่งในแต่ละยุคนัก

ในยุคเปลี่ยนผ่านนี้ การผลิตวาทกรรมเริ่มปรากฏความเป็นสถาบันมากกว่ายุคโบราณ โดยวาทกรรมดังกล่าวล้วนยึดโยงกับลักษณะของวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสุขภาพ ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งได้มีการผลิตผ่านสถาบันหลักที่หลากหลาย อันได้แก่ สถาบันการศึกษา สถาบันทางกฎหมาย สถาบันเอกชน สถาบันอันเกี่ยวข้องกับความเป็นทั้ง และสถาบันทางเศรษฐกิจและการค้า ขณะที่ตัวช่องทางก็มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน อันจะเห็นได้จากลักษณะการออกสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือที่ออกเติบโตและนิตยสาร ซึ่งไม่ปรากฏลักษณะดังกล่าวในยุคโบราณมากนัก

ทั้งนี้การเปลี่ยนผ่านไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่นทั้งหมด เนื่องจากยังมีการต่อสู้และต่อรองของความหมาย วาทกรรมปรากฏอยู่ ดังจะเห็นได้จากการปะทะทางความรู้แบบเก่าที่อิงมาจากสถาบันทางศาสนาและวรรณคดี ซึ่งให้ภาพความรู้การวิ่งในทางลบ กับความรู้แบบใหม่ที่มาจากสถาบันซึ่งใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

และการแพทย์ที่ให้ภาพความรู้ในทางบวก

เนื้อหาวาทกรรมอันเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และการแพทย์นี้ได้สถาปนาอำนาจให้ประเด็นเรื่องสุขภาพและระเบียบแบบแผนในการวิ่งกลายเป็นความหมายหลักของยุคสมัย ซึ่งในเชิงอำนาจนั้นเท่ากับเป็นการกีดกัน (Exclusion) วาทกรรมชนิดอื่นๆ ออกไปจากสังคม ทั้งนี้ นอกเหนือจากสถาบันแล้ว อัตวิสัยของผู้พูดอันได้แก่การเป็นเพศชายวัยกลางคนขึ้นไป ก็มีหน้าที่ทำให้ความหมายที่มีลักษณะเป็นเหตุเป็นผลและสอดคล้องกับวิทยาศาสตร์สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงขึ้น

บริบทของสังคมวัฒนธรรมไทยในช่วงนี้ มีความสัมพันธ์กับการทำให้วาทกรรมการวิ่งในทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เฟื่องฟู เนื่องจากเป็นยุคที่ผู้คนเริ่มได้รับผลกระทบจากความสนุกสนานสำราญด้วยอบายมุขของช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 จนเกิดปัญหาสุขภาพ และสถาบันทางการแพทย์ได้ใช้การวิ่งออกกำลังกายเข้ามาจัดการปัญหาดังกล่าว ขณะเดียวกัน ยังรวมถึงบริบทของการเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีการทำงานในระบบเข้มข้นจนประชาชนมีปัญหาด้านสุขภาพกายอีกด้วย และการก้าวสู่สังคมอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้เองที่ส่งผลต่อวิถีคิดเรื่อง “เวลา” ของผู้คน ที่เน้นการผลิตอย่างเข้มข้นซึ่งยังผลสู่มิติของเวลาที่เน้นเรื่อง “ความเร็ว” ให้กลายเป็นตัวแปรหลัก และวาทกรรมความเร็วดังกล่าวนี้ได้ประสานกับวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์เข้ามากำหนดความหมายหลักของการวิ่ง เช่น วิ่งเพื่อสร้างสถิติโดยใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา

3) ยุคปัจจุบัน: วาทกรรมผสมผสานและวาทกรรมอารมณ์ความรู้สึก

ปัจจัยที่ทำให้วาทกรรมการวิ่งก้าวเข้าสู่ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีลักษณะวาทกรรมผสมผสานหลากหลายรูปแบบ และเป็นยุคที่วาทกรรมอารมณ์และความรู้สึกมีความโดดเด่นขึ้นมาเทียบเคียงกับวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ อันได้แก่ การก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารอันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร จนเกิดการไหลบ่าของชุดความรู้และกรอบความคิดต่างๆ ในสังคมออนไลน์ และรวมไป

ถึงชนวนเหตุสำคัญที่ทำให้การวิ่งถูกตั้งคณด้วยมิติใหม่ อันได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง *รัก 7 ปี ดี 7 หน* (2555) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับนักวิ่งมาราธอน ส่งผลให้ผู้คนเห็นการวิ่งออกกำลังกายในมุมมองแปลกใหม่ เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้รับชม และยังผลให้เกิดความนิยมตามมา

ด้วยทศและความหมายของวาทกรรมการวิ่งจำนวนมากถูกผลิตซ้ำขึ้นมาใหม่ และนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งเข้าถึงบุคคลจำนวนมาก อาทิ

“จิตวิญญาณการวิ่งอยู่ในตัวทุกคน”

“วิ่งเล่นและเรียนรู้

“วิ่งเพื่อเก็บเงิน”

“วิ่งเพื่อผจญภัย”

“วิ่งเพื่อสร้างงาน”

“วิ่งอย่างธรรมดา”

“วิ่งเรียบง่าย”

“วิ่งเสียสละ”

หรือตามที่เผยแพร่ในนิตยสาร *GM ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2557* ว่า

ปัจจุบัน มีกลุ่มสังคมออนไลน์ของพวกเขา Ultra & Trial Runners in Thailand บนเฟซบุ๊กที่พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอยู่กว่า 1,900 คน มีทำที่ว่าเพิ่มขึ้นไปทุกขณะ

นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมการวิ่งเทรลจึงแพร่กระจายออกไปได้เร็ววัน ส่วนหนึ่งมาจากความรู้สึกภายในตัวนักวิ่งแต่ละคน ที่ต้องการความท้าทายมากขึ้น และอีกส่วนหนึ่ง มาจากความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสังคมของนักวิ่ง พวกเขาแข่งกันผ่านทางโซเชียลมีเดียเป็นประจำ (มนตรี บุญสัตย์, 2557)

แม้ว่าวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์จะยังแสดงบทบาทในฐานะวาทกรรมหลักของการวิ่ง อาทิ ตารางการฝึกซ้อม วิทยาศาสตร์ด้วยตัวเลข การวิ่งเพื่อสุขภาพ แต่มิติของอารมณ์ความรู้สึกก้าวเข้ามามีบทบาทเทียบเท่าวาทกรรมหลัก อันได้แก่ การวิ่งเพื่อแรงบันดาลใจ วิ่งสู่ชีวิตใหม่ ผ่านประเภทของวาทกรรมหลักที่สำคัญ อันได้แก่ การอธิบาย การโต้แย้ง และการยกตัวอย่าง

ซึ่งมีสื่อสิ่งพิมพ์อันหลากหลายในการนำเสนอเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็นวารสาร นิตยสาร พ็อคเก็ตบุ๊ก หนังสือพิมพ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อภาพยนตร์ สื่อกิจกรรม และสื่อออนไลน์ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแพร่กระจายวาทกรรมการวิ่งดังกล่าว

ในแง่ของภาคปฏิบัติการวาทกรรมนั้น ผู้วิจัยพบว่าสถาบันหลักที่หนุนหลังวาทกรรมการวิ่งในยุคนี้ ได้แก่ สถาบันสื่อสารมวลชนและบันเทิง อันได้แก่ ผู้สร้างภาพยนตร์รัก 7 ปี ดี 7 หน ซึ่งจุดกระแสการวิ่งในเมืองไทยให้มีคนสนใจมากขึ้นด้วยวาทกรรมอารมณ์และความรู้สึกขณะเดียวกัน สถาบันที่มีลักษณะมีความเป็นราชการอย่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ร่วมสร้างโครงการ “วิ่งสู่ชีวิตใหม่” ได้เข้าร่วมบริหารจัดการทางอำนาจ (Exercise power) ด้วยการใช้กระแสความนิยมจากภาพยนตร์ เป็นฐานในการเชื่อมต่อวาทกรรมอันเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกเข้ากับวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ซึ่งไม่เพียงใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่เท่านั้น หากยังใช้สื่อออนไลน์ และ สื่อกิจกรรม เข้ามาร่วมประสานวาทกรรมการวิ่งให้กลายเป็นวาทกรรมการวิ่งแบบผสมผสานอีกด้วย

ภาคปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรมของวาทกรรมการวิ่งในยุคนี้ นับว่ามีความโดดเด่น เนื่องจากวิถีชีวิตยุคใหม่ที่ผ่านมามีผลให้ผู้คนติดอยู่ในกรอบความคิดแบบหลักการเหตุผลและวิทยาศาสตร์ จนเกิดความตึงเครียด และต้องการความผ่อนคลายทางอารมณ์และจิตใจ วาทกรรมที่อิงกับอารมณ์และความรู้สึกจึงได้รับการตอบรับที่ดีอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้เกิดสื่อใหม่ซึ่งไม่เพียงมีศักยภาพการนำเสนอเนื้อหาที่ข้ามพรมแดนของเวลาและสถานที่ (Time and space) แต่ยังสร้างความหลากหลายทางเนื้อหา และมีแนวโน้มที่เนื้อหาเกี่ยวกับการวิ่งออกกำลังกายจะตอบสนองลักษณะทางประชากรได้กว้างขวางมากกว่าเดิม

ไม่เพียงเท่านั้น สื่อใหม่ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในปัจจุบัน ยังทำให้ผู้รับสารกลายเป็นผู้ผลิตเนื้อหาสารได้ และยังผลให้เกิดอัตลักษณ์ที่หลากหลายของ

ผู้คนที่เข้ามาใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ดังกล่าว ดังนั้น อคติของผู้พูดที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างมากกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศหญิงซึ่งชื่นชอบเนื้อหาที่เร้าอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนถึงกลุ่มคนในวัยรุ่นและวัยทำงานตอนต้น จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตวาทกรรมการวิ่งยุคปัจจุบัน ซึ่งทำให้ลักษณะของอำนาจนั้นไม่เพียงแต่จะถูกส่งต่อจากสถาบันภาพยนตร์ (บริษัท GTH) ผ่านสถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์และสุขภาพ (สสส.) แต่ยังไหลผ่านมาสู่เครือข่ายสื่อใหม่ ซึ่งผู้ใช้งานมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย จนกล่าวได้ว่ามีสภาพการณ์เหมือนในงานศึกษาของ Foucault (1978) ที่มองว่าอำนาจในสังคมยุคใหม่นั้นมีลักษณะกระจาย มีทิศทางไหลวนกลับไปมาทั่วทั้งสังคม

ความหมายของการวิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน

ความหมายในเชิงวิทยาศาสตร์และการแพทย์

หมวดหมู่ของวาทกรรมในระยะเวลาที่ทำการศึกษานั้น พบว่าส่วนใหญ่ยังเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และการแพทย์ เป็นหลัก ในเว็บไซต์ของ สสส. นั้น มีบทความที่กล่าวถึงวาทกรรมการวิ่งออกกำลังกายในประเด็นวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ในช่วงปี พ.ศ. 2554 ว่า

ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์แล้วว่า การลดไขมันที่สะสมอยู่รอบพุง ด้วยการออกกำลังกายโดยการวิ่ง หรือเดินเร็วเป็นดีที่สุด ดีกว่าการยกน้ำหนัก นักวิจัยคริส สเตนซ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสรีรวิทยา ศูนย์แพทยมหาวิทยาลัซด์ักของสหรัฐกล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็เพราะน้ำหนักเกินหรืออ้วนปานกลาง อยากจะลดไขมันตามพุง ไขมันพอกอวัยวะภายใน และไขมันที่ตับ การออกกำลังกายแบบแอโรบิกอย่างแข็งแรง จะเหนือกว่าการยกน้ำหนัก

(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 14 กันยายน 2554)

ทั้งนี้ภาพตัวแทนความรู้สำคัญ ได้แก่ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ซึ่งหยั่งรากมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคเปลี่ยนผ่าน และยังปรากฏให้เห็นอย่างมากมายในยุคสมัยใหม่ โดยเฉพาะมิติของการวิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์

การกีฬา อาทิ วิธีการฝึกซ้อมอย่างมีหลักวิชาการรองรับ ตลอดจนถึงการรักษาอาการบาดเจ็บจากการวิ่ง ขณะเดียวกัน ผู้ผลิตเนื้อหาออนไลน์ต่างก็ร่วมสร้างวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ โดยใช้สถิติตัวเลขและหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬา เข้ามาผลิตเนื้อหาแก่ผู้บริโภค ซึ่งก็ได้รับการตอบรับในลักษณะของการนำข้อมูลความรู้ไปเผยแพร่ต่อ และรวมไปถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้งในสื่อออนไลน์และสื่อกิจกรรม

ความหมายในเชิงอารมณ์และความรู้สึก

แม้ว่าวาทกรรมการวิ่งที่อิงกับวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ อาทิ “วิ่งเพื่อสุขภาพ” ยังปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนมาก แต่บทบาทของวาทกรรมเชิงอารมณ์ความรู้สึกก็มีสถานะทัดเทียมกัน จนอาจพิจารณาได้ว่าเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) ควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น ลักษณะของประเด็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน คือการอยู่ร่วมกันของวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ กับวาทกรรมอารมณ์และความรู้สึก ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากลักษณะของวาทกรรมทั้งสองแบบจะพบว่า มีลักษณะของการเป็นคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งทำให้การวิ่งในสังคมไทยปัจจุบันมีความย้อนแย้งในตัวเอง ในบางบริบทนั้นเกิดลักษณะของภาวะตึงเครียดทางความหมายอันเกิดจากการปะทะกัน เช่น การนำเสนอเนื้อหาการวิ่งตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อป้องกันการบาดเจ็บและเพื่อให้เกิดผลเป็นเลิศสูงสุดของนักวิ่ง แต่ในอีกทางหนึ่งก็เกิดความหมายของการวิ่งที่เน้นการปลดปล่อยอารมณ์โดยไม่จำเป็นต้องยึดถือกฎเกณฑ์ใดๆ ให้เกิดความกดดัน ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์เมื่อนักวิ่งที่เน้นการฝึกฝนอย่างจริงจังต้องมาถกเถียงกับนักวิ่งที่เน้นการผ่อนคลายอารมณ์ ทำให้เกิดการปะทะขัดแย้งไม่ลงรอยกัน แต่ในบางบริบทก็ทำให้เกิดลักษณะของการรวมขอมและดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างในกรณีของ “การเลือกวาทกรรม” ให้เหมาะกับสถานภาพของนักวิ่ง เช่น เริ่มต้นเข้าสู่การเป็นนักวิ่งด้วยวาทกรรมในเชิงอารมณ์ความรู้สึก และเมื่อพัฒนาตนเองจนกลายเป็นนักวิ่งเต็มตัวก็เริ่มใช้วาทกรรมวิทยาศาสตร์ในการฝึกฝนตนเอง

ในยุคสมัยใหม่ สื่อสิ่งพิมพ์ได้นำเสนอประเด็นของวาทกรรมการวิ่งที่มีความหลากหลายมากกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ประเด็นของวาทกรรมที่อิงกับมิติทางอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อประกอบด้วยเม็ดเหงื่อพราวท่วมร่าง ผมคิดว่ามันเป็นภาพที่มีชีวิตชีวากว่าภาพทั่วไปที่เคยเห็น แล้วผมจะทำอะไรเมื่อถูกถ่ายภาพ แนนอน ผมคงไม่กระโดดโลดเต้นหรือทำขำขันตลก แต่ผมไม่ชอบกับภาพนักวิ่งที่ดูแข็งขันเช่นนั้น ดูซึ่งเคียดไม่สุขใจกับการวิ่ง ผมวางแผนว่าจะต้องเก๊กหน้าให้ยิ้มกริ่มราวกับว่าการวิ่งนั้นมันแสนสุขให้เปี่ยมล้น (คามิน คมนิชย์, 2557, น.70)

ไม่เพียงเฉพาะสิ่งพิมพ์ เมื่อพิจารณาจากบริบททางเนื้อหาของภาพยนตร์เรื่อง *รัก 7 ปี ดี 7 หน* (2555) จะพบว่าวาทกรรมในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวาทกรรมทางอารมณ์ความรู้สึก มากกว่าจะเป็นวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ อาทิ การวิ่งเพื่อสร้างกำลังใจให้แก่ชีวิต หรือเมื่อสำรวจในสื่อใหม่ แม้ว่าวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์จะมีปริมาณมากที่สุดบนสื่อออนไลน์ แต่วาทกรรมการวิ่งในประเด็นอารมณ์และความรู้สึกก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก อันแสดงให้เห็นว่ามีการสร้างความหมายที่หลากหลายกว่าเดิม โดยผู้ผลิตวาทกรรมก็มีความหลากหลายเช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะสืบเนื่องมาจากอำนาจในการสื่อสารที่ถูกมองถ่ายออกมาสู่มือของผู้ใช้งานออนไลน์ ซึ่งสามารถสร้างและส่งต่อเนื้อหาวาทกรรมได้ทุกคน ไม่ว่าจะมียศถาบรรดาศักดิ์ทางสังคมอย่างไร

สำหรับวาทกรรมในสื่อกิจกรรม ดังเช่นงานวิ่งของยุคปัจจุบัน มีลักษณะของประเด็นย่อยที่กระจัดกระจาย ไม่เพียงจะกล่าวถึงสุขภาพพลานามัยอันเป็นวาทกรรมสำเร็จรูปที่งานวิ่งออกกําลังกายต่างๆ มักจะใช้กันเป็นทุนตั้งต้น หากยังมีวาทกรรมอื่นที่น่าสนใจ อาทิ การใช้ประเด็นของผู้คือโอกาสความสนุกสนานบันเทิงของผู้มาร่วมงานวิ่ง การได้รับความทรงจำผ่านรูปถ่ายของผู้เข้าร่วมงาน เป็นต้น อันถือได้ว่าเป็นวาทกรรมที่อิงกับ

อารมณ์และความรู้สึกซึ่งเพิ่งจะปรากฏขึ้นในยุคปัจจุบันนี้เท่านั้น ขณะเดียวกัน วาทกรรมในสวนสาธารณะที่มีการรวมกลุ่มออกกำลังกายก็ยังได้เน้นมิติทางอารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะการได้แลกเปลี่ยนความหมายระหว่างกันในแง่ของมิตรภาพและปรัชญาชีวิต

ลักษณะของวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกําลังกายในสังคมไทยปัจจุบัน

คุณลักษณะของวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกําลังกายในสังคมไทยปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ผ่าน หมวดหมู่ของตัวบท ประเด็นของวาทกรรม ประเภทของวาทกรรม ความหมายของวาทกรรม ภาพตัวแทนความรู้ มีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1) กลุ่มเนื้อหาจากตัวบทที่ส่งเสริมการวิ่ง

จากการวิเคราะห์นั้น ตัวบทที่เกี่ยวข้องกับ “วิ่งทำให้แข็งแรง สุขภาพดี เป็นหลักวิทยาศาสตร์” มีปริมาณมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่จะกล่าวถึงตัวบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสุขภาพ สถิติตัวเลขในเชิงสุขภาพ อาทิ ปริมาณแคลอรี การสลายไขมันในร่างกาย

ถัดมาคือตัวบทที่เกี่ยวข้องกับ “การวิ่งเป็นเรื่องง่ายและสะดวก” ซึ่งนิยามการวิ่งว่าเป็นสิ่งที่มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถผสานเข้ากับวิถีชีวิตประจำวันอย่างง่ายดาย เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวบทวาทกรรมลักษณะนี้ จะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่อยู่อาศัยในเมืองใหญ่

ตัวบทในหมวดหมู่ “การวิ่งนั้นมีมานานและนิยมมานานแล้ว” และ “วิ่งช่วยสร้างเป้าหมาย และความเปลี่ยนแปลงในชีวิต” พบในปริมาณลดลงมา โดยเนื้อหาวาทกรรมแรกนั้น จะมีลักษณะบอกว่าการวิ่งดำรงอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เพียงแต่อาจจะไม่มีใครพูดถึงผ่านสื่อในยุคใหม่เท่าไรนัก ขณะที่วาทกรรมหลังจะบ่งชี้ว่าการวิ่งได้รับความนิยมในยุคปัจจุบันเพราะสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ตึงเครียด การได้มีเป้าหมายและการสร้างความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้จะทำให้รู้สึกดีกับชีวิตมากยิ่งขึ้น

2) หมวดหมู่ของวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกําลังกายวาทกรรมที่เน้นประเด็นอารมณ์และความรู้สึก

ปรากฏมากที่สุด โดยเป็นวาทกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิ่งที่ใช้ส่วนประกอบของอารมณ์มนุษย์มาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ความรัก มิตรภาพ แรงบันดาลใจ การเปลี่ยนแปลงชีวิต และการเอาชนะตนเอง

รองจากประเด็นอารมณ์และความรู้สึก คือ ประเด็นอื่นๆ ทั่วไป ซึ่งมีลักษณะที่ไม่อาจจัดหมวดหมู่ หรือมีลักษณะผสมผสานกันหลายประเด็น โดยอาจจะมีทั้งอารมณ์และความรู้สึก ผสมผสานกับวิทยาศาสตร์เข้าไปในตัววาทกรรมเดียวกัน

ประเด็นท้ายสุด ซึ่งแม้จะเผยตัวออกมาน้อยที่สุดในบรรดาประเด็นทั้งหมด แต่ก็นับว่ามีปริมาณค่อนข้างมากอยู่ได้แก่ ประเด็นวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ซึ่งจะเน้นไปยังประเด็นด้านสุขภาพ การแพทย์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีการใช้สถิติ ตัวเลข รวมถึงผลกระทบและเหตุผลอันหนักแน่นในเชิงวิทยาศาสตร์มารองรับ

3) ประเภทวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกำลังกาย

ประเภทวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งในยุคใหม่ได้แก่ ประเภทกตัวอย่าง รองลงมาคือประเภทอธิบาย และประเภทโต้แย้ง ขณะที่ประเภทวาทกรรมซึ่งปรากฏน้อยมากหรือแทบไม่ปรากฏเลยได้แก่ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทสั่งสอน และ ประเภทสาริต

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้คนต้องการจะรับความหมายสิ่งต่างๆ ที่เห็นเป็นรูปธรรมผ่านการยกตัวอย่าง ร่วมด้วยการอธิบายให้เข้าใจอย่างกระจ่างชัด ขณะเดียวกัน การสามารถค้นหาข้อมูลได้เอง และมีวิธีการศึกษาที่ก้าวหน้ากว่าแต่ก่อน ทำให้วาทกรรมประเภทโต้แย้งมีมากขึ้น ซึ่งกลายเป็นการต่อ ยอดความรู้ทางการวิ่งให้แกกันและกันในสังคมอีกด้วย

4) ความหมายวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกำลังกาย

แม้ว่าประเด็นของวาทกรรมการวิ่งจะเน้นด้านอารมณ์ความรู้สึกมากที่สุด แต่ในการสร้างความหมายของการวิ่งซึ่งแยกย่อยออกไปมากกว่านั้น ผู้วิจัยค้นพบความหมายของวาทกรรม “การวิ่งคือเรื่องของสุขภาพร่างกาย” เป็นอันดับที่หนึ่ง ซึ่งปรากฏในวาทกรรมที่กล่าวถึงเรื่องการวิ่งในเชิงของการดูแลสุขภาพ การวิ่งเพื่อรักษาโรคภัย ทำให้ร่างกายแข็งแรง

ข้อสังเกตจากข้อมูลคือ ความหมายของวาทกรรมส่งเสริมการวิ่งลำดับถัดมา ล้วนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้เมื่อนำมารวมกันกลายเป็นประเด็นของวาทกรรมจะทำให้มีจำนวนมากว่าประเด็นด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ โดยความหมายเหล่านี้ได้แก่ “การวิ่งคือองค์ประกอบอันกลมกลืนกับวิถีชีวิตมนุษย์” การวิ่งคือเรื่องของอารมณ์มนุษย์” พบมากเป็นลำดับถัดมาตามด้วย “การวิ่งคือการเอาชนะ” “การวิ่งคือการขยายขีดความสามารถของมนุษย์” “การวิ่งคือการสร้างเสริมมิตรภาพ” “การวิ่งคือความเหนียวยากและอดทน” “การวิ่งคือการพบปะและเข้าหาเพศตรงข้าม” และ “การวิ่งคือเรื่องของเศรษฐกิจและการค้า”

5) ภาพตัวแทนความรู้จากวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งออกกำลังกาย

ภาพตัวแทนความรู้ของวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งในปัจจุบันของสังคมไทย ที่พบมากที่สุดได้แก่ ภาพตัวแทนความรู้จากประสบการณ์ส่วนบุคคล และ ภาพตัวแทนความรู้ด้านจิตวิทยา

ลำดับถัดมาได้แก่ภาพตัวแทนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และการแพทย์ ซึ่งแม้จะมีมากในอดีตและในปัจจุบันจะยังคงมีปริมาณไม่น้อย แต่จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจและวิเคราะห์นั้น พบในปริมาณที่น้อยกว่าภาพตัวแทนความรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจิตวิทยา

ขณะที่ภาพตัวแทนความรู้ซึ่งพบในปริมาณปานกลางได้แก่ ภาพตัวแทนความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาพตัวแทนความรู้ด้านสังคมศาสตร์ ภาพตัวแทนความรู้ด้านธุรกิจการค้า และภาพตัวแทนความรู้ด้านปรัชญาชีวิต

ภาพตัวแทนความรู้ที่ปรากฏนี้ยังสอดคล้องประสานกับหมวดหมู่ของวาทกรรม และประเภทของวาทกรรมอีกด้วย กล่าวคือ ภาพความรู้ที่เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคลนี้ มักจะมีเนื้อหาในเชิงอารมณ์และความรู้สึก และจะถูกนำเสนอผ่านประเภทของวาทกรรมที่เป็นการยกตัวอย่างกรณีของตนเอง ขณะเดียวกัน ช่องทางที่เป็นสื่อใหม่ในปัจจุบัน ก็มีมีส่วนช่วยให้การแบ่งปันลักษณะวาทกรรมดังกล่าวดำเนินไปได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อนำแนวคิดของ Elias โดยมีพื้นฐานที่เชื่อว่า

สังคมสมัยใหม่จะควบคุมร่างกาย อารมณ์ และความคิดของมนุษย์เอาไว้ มาเป็นแนวคิดอธิบายเรื่องกีฬาและการออกกำลังกายในสังคมยุคใหม่ มาปะทะกับข้อค้นพบทางด้านอารมณ์จะทำให้เกิดข้อสังเกตบางประการขึ้นเนื่องจากข้อค้นพบจากลักษณะของวาทกรรมทั้ง 5 ประเภทที่กล่าวไปนั้น บ่งชี้ว่าการวิ่งเป็นพื้นที่ของการสื่อสารที่มีการต่อสู้เรื่องอารมณ์และความรู้สึกอย่างเข้มข้น จากเดิมที่ถูกประกอบสร้างความหมายในทางลบต่อมาความหมายพลิกกลับเป็นเชิงบวกด้วยแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ซึ่งถูกกำกับด้วยกระบวนการควบคุมร่างกายพร้อมการใช้เหตุผล พอมาถึงยุคปัจจุบัน เกิดการปะทะต่อรองกันระหว่างความหมายหลายๆ ชุดของการวิ่งจากทุกยุคที่ผ่านมา ยังผลให้เกิดการเลื่อนไหลและแตกประเภของความหมายเกี่ยวกับการวิ่งออกไปอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

อภิปรายผลการศึกษา

1) ส่งเสริมการออกกำลังกาย ด้วยการสื่อสารอย่างมีอารมณ์ความรู้สึก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่าชนชั้นกลางซึ่งอาศัยอยู่ในตัวเมืองของสังคมไทยอยู่ภายใต้วาทกรรมการวิ่งยุคใหม่ ซึ่งนำเสนอความหมายของการวิ่งที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับชีวิตปัจจุบัน ซึ่งต้องการความสนุกสนานผ่อนคลาย และปรารถนาอารมณ์ความรู้สึก แม้ว่าประเด็นของวาทกรรมจะยังคงลักษณะของการใช้หลักตรรกะเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์และการแพทย์ แต่ประเด็นของวาทกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามาอันได้แก่การใช้อารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนบุคคลมาบอกเล่าและแบ่งปัน ตลอดถึงการเร้าอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับการวิ่งผ่านบุคคลต้นแบบที่มีเสน่ห์น่าดึงดูด ได้ทำให้กิจกรรมการวิ่งออกกำลังกายนั้นแพร่กระจายและได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

คำอธิบายของประเด็นดังกล่าวนี้ แบ่งออกได้ใน 2 ระดับ นั่นคือ ลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ และ ลักษณะพื้นฐานของสังคมไทย

ในงานศึกษาของ Schirato (2007) และ Huizinga (1966) ได้เสนอว่า มนุษย์มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการละเล่น (Play) เสมอมา โดยคุณลักษณะสำคัญของการละเล่น ได้แก่ ต้องเป็นกิจกรรมอันมีความแตกต่างจากชีวิตปกติประจำวัน ตลอดจนมีลักษณะของความสร้างสรรค์ ขณะที่การวิ่งออกกำลังกายในสังคมไทยยุคใหม่ถูกสร้างภายใต้กรอบความรู้ของความผ่อนคลาย ทำทาย และสนุกสนานเพลิดเพลิน เช่นเดียวกับการอธิบายการวิ่งออกกำลังกายด้วยแนวคิดเรื่องกีฬาของ Elias (1986) ว่า “คำว่า “กีฬา” (sport) เคยถูกใช้ในอังกฤษควบคู่ไปกับเวอร์ชันเก่าแก่ของคำว่า ‘disport’ เพื่อแทนความหมายถึง งานอดิเรกและความบันเทิงที่มีความหลากหลายชนิด”

ไม่เพียงเท่านั้น ความต้องการมิติทางอารมณ์ความรู้สึกซึ่งผูกโยงกับลักษณะของมนุษย์ที่เป็นชนชั้นกลางยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Alt (1983) ตามที่กล่าวว่า “กีฬาคอบสนองความต้องการทางอารมณ์แก่มวลชนชั้นกลาง โดยไม่ต้องมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม” ซึ่งยังผลให้เกิดลักษณะทางอารมณ์ 3 อย่าง และหนึ่งในนั้นได้แก่ ความต้องการเคลื่อนไหวและความตื่นเต้น ซึ่งมีลักษณะของสันทนาการนอกบ้านรวมอยู่ด้วย โดยสาเหตุเหล่านี้ ส่วนสำคัญมากจากการที่ “ยุคใหม่เกิดความแปลกแยกทางอารมณ์ มาจากระบบของศักราชยุคใหม่ซึ่งทำให้เกิดความต้องการกระตุ้นอารมณ์ สร้างความตื่นเต้น” ทำให้การออกกำลังกายซึ่งก่อให้เกิดลักษณะกระตุ้นอารมณ์ จึงมีความสำคัญ เช่นเดียวกับ Simon (1991) ที่เสนอว่าระดับของการออกกำลังกายนั้นแปรผันตามสถานะทางเศรษฐกิจ โดยกีฬาอย่างจ็อกกิ้งและวิ่งนั้นจะกระจุกตัวอยู่กับชนชั้นกลางและคนสถานะสูงขึ้นไปเป็นหลัก ขณะที่ภาพรวมของการออกกำลังกายในสังคมอเมริกันนั้นเกี่ยวพันกับความเพลิดเพลินในชีวิต มากกว่าจะคำนึงถึงผลทางด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์วาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยยุคใหม่ พบว่า ด้วยการสื่อสารวาทกรรมการวิ่งในลักษณะของความสนุกสนาน สร้างความบันเทิงและเน้นอารมณ์ความรู้สึก กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การวิ่งออกกำลังกาย

ได้รับความนิยมนในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยตามที่มีการศึกษามา ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากงานศึกษาว่าด้วยปัจจัยที่ทำให้คนในสังคมไทยปัจจุบันเลือกเข้าร่วมงานวิ่งออกกำลังกายของ จุฬา เอียวภูเก็ต (2557) ก็พบว่า ผู้เข้าร่วมนั้นให้คุณค่ากับปัจจัยด้านสังคมมากกว่าปัจจัยอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในส่วนของผลการศึกษาวาทกรรมที่ส่งเสริมการวิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน ว่าผู้คนขึ้นชอบความรู้สึกที่ดีอันเป็นผลมาจากมิตรภาพจากการออกกำลังกาย

2) การสื่อสารกับวาทกรรมร่างกาย

จากการสำรวจวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยทั้ง 3 ยุค อันได้แก่ ยุคโบราณ ยุคเปลี่ยนผ่าน และ ยุคปัจจุบัน จะพบว่า การวิ่งเป็นเรื่องของการควบคุมร่างกายของมนุษย์ ซึ่งมีมิติทางสังคมแวดล้อมเข้ามากำกับ

ในยุคโบราณนั้นร่างกายถูกควบคุมด้วยบริบทของสังคมแบบกสิกรรม ซึ่งเป็นยุคที่ไม่เร่งรีบใช้เวลานัก การให้คุณค่าความช้ามากกว่าความเร็ว เช่น ช้าช้าได้พำเลียงงาม ทำให้ร่างกายถูกควบคุมด้วยกระบวนการสร้างอารยะในแบบเก่าพร้อมอำนาจของสถาบันชั้นสูงและสถาบันทางศาสนา นั่นคือเคลื่อนไหวอย่างมีพิธีรีตองและสำรวม ขณะเดียวกัน พื้นที่ทางสังคมซึ่งถูกควบคุมอย่างรัดกุม ทำให้พื้นที่สาธารณะไม่ได้ถูกใช้สำหรับการวิ่งออกกำลังกาย และยังไม่ใช่พื้นที่ของเพศหญิง

ในยุคเปลี่ยนผ่าน ซึ่งมีกระบวนการทัศน์ของสังคมยุคอุตสาหกรรมและความรู้แบบวิทยาศาสตร์และการแพทย์เข้ามาในสังคมไทยเป็นยุคที่มีความเร่งรีบมากขึ้น เกิดการทำลายทางอำนาจระหว่างระหว่างคุณค่าของเวลาเน้นช้าแบบเก่าโดยคุณค่าของเวลาอันเร่งรัดแบบใหม่ สุดท้ายแล้วสังคมค่อยๆ เปลี่ยนผ่านเข้าสู่การให้ค่ากับร่างกายที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้นซึ่งถูกควบคุมด้วยกระบวนการสร้างอารยะแบบใหม่ที่มีสถาบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เข้ามากำกับดูแลการวิ่งอย่างถูกต้องตามหลักการ พร้อมด้วยเหตุผลอันมีหลักฐานข้อพิสูจน์รองรับ ในช่วงนี้ร่างกายของคนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับการวิ่งออกกำลังกายได้มากขึ้น แต่ยังถูกควบคุมด้วยกรอบความรู้ของ

การใช้พื้นที่ดังกล่าวด้วยเหตุผลเชิงสุขภาพเป็นส่วนใหญ่

ในยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่มีกระบวนการทัศน์ผสมผสานจนสร้างความหลากหลายทางความรู้ ร่างกายของมนุษย์ที่เคลื่อนไหวถูกฝังความคิดและอำนาจจากหลายทางสังคมที่ยังอยู่ในยุคอุตสาหกรรมนี้ได้แบ่งแยกเวลาทำงานและเวลานอกเหนือจากนั้นอย่างชัดเจน การวิ่งได้ถูกสร้างความหมายจากสื่อให้เป็นหนึ่งในการใช้เวลาว่างจากการทำงานซึ่งมีความหมายในเชิงบวก อีกทั้งร่างกายยังกลายเป็นพื้นที่ในทางการสื่อสารอย่างเต็มตัว ดังนั้น การประดับประดาร่างกายด้วยอุปกรณ์ทางการวิ่งต่างๆ จึงเป็นพื้นที่ของการสื่อสารเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ เช่น รองเท้ากีฬารุ่นใหม่แสดงความเป็นคนทันสมัย เสื้อติดตราชมรมวิ่งแสดงถึงการอยู่ในสังกัดและกลุ่มคนที่รักการวิ่ง ในยุคดังกล่าวนี้เองเมื่อกระบวนการทัศน์และความหมายอันหลากหลายได้วนเวียนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวิ่ง จึงเกิดการปะทะกันอย่างน่าสนใจ เช่น การวิ่งในวาทกรรมการแข่งขันซึ่งต้องเผชิญหน้ากับผู้อื่นในระบบทุนนิยม ได้เข้ามาอยู่ร่วมกับความหมายของการวิ่งในวาทกรรมปัจเจกชนนิยมซึ่งเน้นการวิ่งเพื่อสร้างคามพึงพอใจแก่ตนเองโดยไม่สนใจการแข่งขัน

ขณะเดียวกัน พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ของการวิ่งออกกำลังกายได้ผลิตความหมายใหม่ๆ อันสัมพันธ์กับการวิ่งขึ้น เช่น พื้นที่สาธารณะได้กลายเป็นพื้นที่ซึ่งคนต่างเพศ (หรือในบางกรณีก็คือคนเพศเดียวกัน) ได้พบปะและสานสัมพันธ์ดังที่ปรากฏให้เห็นในภาพยนตร์เรื่อง รัก 7 ปี ดี 7 หน ซึ่งหญิงสูงวัยสามารถคบหากับเด็กหนุ่มในสวนสาธารณะ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวนี้เองก็มีการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น มีกลุ่มราให้เก๊กและกลุ่มคนที่มานั่งผ่อนคลายอารมณ์

ดังนั้น ร่างกายของมนุษย์ในมิติทางการสื่อสารจึงเปลี่ยนแปลงไปตามการให้คุณค่าของเวลากับพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามแต่ละยุคสมัย

3) วาทกรรมหลักและวาทกรรมทางเลือก: ต่อรอง เกื้อหนุน และส่งเสริมกัน

Alatas (2000) อธิบายถึงคำว่า “วาทกรรมทางเลือก” เอาไว้ว่าเป็นชุดของวาทกรรมซึ่งเผยตัวออกมาในทาง

ตรงกันข้าม (ต่อต้าน) กับสิ่งที่เข้าใจกันว่าเป็นกระแสหลักของสังคม อย่างไรก็ตาม ได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า วาทกรรมทางเลือกดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นจะต้องมีจุดมุ่งหมายในทางลบเสมอไป เพราะยังสามารถที่จะให้แนวคิดอื่นๆ ที่มีคุณประโยชน์แก่สังคม ดังนั้น ภาพลักษณ์ของวาทกรรมกระแสหลักและวาทกรรมทางเลือกนั้น แม้จะมีจุดยืนและวิถีคิดอยู่ในทางตรงกันข้าม แต่ยังคงจะมีพื้นที่บางส่วนเกาะเกี่ยวหรือเสริมส่งกันและกันได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ประเด็นของวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยยุคใหม่ ผู้วิจัยพบว่า ตลอดห้วงเวลาที่ผ่านมากในประวัติศาสตร์การวิ่งของเมืองไทย มีวาทกรรมดำรงอยู่หลายชุด แต่ชุดใดจะเผยตัว (Emerge) ออกมาเป็นวาทกรรมหลักนั้นก็ขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้ว่า ในยุคโบราณนั้น การวิ่งถูกอธิบายด้วยวาทกรรมของชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ ก่อนที่สังคมไทยจะเข้าสู่ยุคของการศึกษาซึ่งเน้นเหตุผลและวิทยาศาสตร์ การวิ่งจึงถูกอธิบายด้วยวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์

ตั้งแต่ยุคเปลี่ยนผ่าน จนมาถึงยุคสมัยใหม่ของการวิ่งในสังคมไทย ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นของวาทกรรมดำรงอยู่อย่างสำคัญ 2 ชุด ได้แก่ วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ซึ่งมักจะมัดตัวของวาทกรรมว่า “วิ่งเพื่อสุขภาพ” และวาทกรรมอารมณ์และความรู้สึก อาทิ วิ่งเพื่อมิตรภาพ ในยุคเปลี่ยนผ่านนั้นจะพบว่า วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์ได้เผยตัวออกมาเป็นวาทกรรมหลัก ทำให้วาทกรรมอารมณ์และความรู้สึกซึ่งมีลักษณะเป็นชั่วคราวขำขันนั้น กลายเป็นวาทกรรมทางเลือก

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อมาถึงยุคสมัยใหม่ วาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์อาจจะดำรงอยู่ในสังคมไทยในฐานะวาทกรรมหลัก แต่วาทกรรมอารมณ์และความรู้สึกก็เผยตัวออกมาเป็นวาทกรรมหลักที่สร้างผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรมไทยเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวคิดในเรื่องของกีฬาและการออกกำลังกายของ Shilling (1993) ซึ่งมองว่าชนชั้นมีผลต่อการเลือกเล่นกีฬา โดยชนชั้นล่างนั้นใช้ร่างกายเพื่อเป็นพาหนะหรือเครื่องมือในการเข้าถึงความสนุกสนาน

ตื่นเต้น เช่น การเล่นฟุตบอล การชกมวย มีอารมณ์ร่วมที่เกิดจากการใช้ร่างกาย ขณะที่ชนชั้นสูงจะมองร่างกายเป็นจุดหมายในการเล่นกีฬา นั่นคือ ร่างกายเป็นเหตุผลที่เล่นกีฬาโดยตรง พวกเขาเล่นกีฬาเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี หรือร่างกายงดงาม แปลว่าเหตุผลของชนชั้นสูงซึ่งรวมถึงชนชั้นกลางด้วยนั้นเป็นเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ ขณะที่งานศึกษาของ Dunning (1998) ได้มีการสรุปว่า การเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) คือหัวใจของกีฬาและงานอดิเรกที่จะทำให้แตกต่างจากกิจกรรมปกติประจำวันทั่วไป อันถือเป็นวิถีคิดในแบบอารมณ์และความรู้สึก โดยที่การสรุปทั้งสองแบบนี้ไม่ได้มีแนวคิดคัดค้านกันแต่อย่างใด เพียงแต่เงื่อนไขและกาลเทศะของการอ้างถึงวาทกรรมในทางสังคมนั้นแตกต่างกัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ จะพบว่า วาทกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันนั้น สามารถดำรงอยู่ควบคู่กันในฐานะของวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยได้ และความสัมพันธ์ของวาทกรรมสำคัญทั้งสองแบบไม่จำเป็นต้องมีลักษณะของการต่อต้านและช่วงชิงอำนาจกันเสมอไป ดังจะเห็นจากวาทกรรมการวิ่งในยุคปัจจุบัน ซึ่งในหนึ่งตัวบทวาทกรรมนั้น สามารถที่จะมีลักษณะของวาทกรรมวิทยาศาสตร์และการแพทย์กับวาทกรรมอารมณ์และความรู้สึกปะปนผสมผสานกัน ดังนั้น วาทกรรมการวิ่งยุคใหม่ จึงไม่ได้มีลักษณะของการยึดครองครอบงำ และปะทะให้วาทกรรมอื่นแพ้พ่ายสลายตัว หากแต่เป็นลักษณะของการทำงานสอดคล้องประสาน ปะทะเพื่อหลอมรวมและส่งเสริมกัน จนกระทั่งเกิดความหลากหลายทางวาทกรรม กลายเป็นทางเลือกในระบบวิถีคิดแก่สังคม และเป็นการส่งเสริมให้การวิ่งนั้นกลายเป็นที่นิยมในสังคมได้ในที่สุด

ไม่เพียงเท่านั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของกลุ่มทฤษฎีการสื่อสารเก่าแก่ออย่าง “ทฤษฎีผลกระทบจากสื่อ” (Impact Theory) จะพบว่า การที่วาทกรรมทางการสื่อสารนั้นมีลักษณะของการปะทะ การต่อรอง และการส่งเสริมกัน ยังเป็นการพิสูจน์แนวคิดทฤษฎีแบบเข็มทิศยามหัตถ์จรรย (Magic Bullet Theory) ซึ่งผู้รับสารจะถูกทำให้เชื่อในข่าวสารอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดนั้น ว่า

ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายในกรณีนี้ได้ เนื่องจากตัวทบทวนเองก็ยังมีลักษณะของการต่อรองเชิงอำนาจ ซึ่งไม่มีวาทกรรมใดที่เอาชนะและมีอิทธิพลได้ตลอดไป

4) ช่องทางที่หลากหลายสู่ความหมายที่หลากหลาย

Innis (1952) เสนอว่าเทคโนโลยีการสื่อสารมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อมีวิถีแห่งการสื่อสารแบบใหม่จะย่อมส่งผลกระทบต่ออำนาจในสังคม ดังเช่นในยุคที่มีการบันทึกสิ่งต่างๆ บนแผ่นหิน อำนาจจะอยู่กับสถาบันกษัตริย์ ต่อมาเมื่อมีการบันทึกลงบนกระดาษปาปิรุส อำนาจจะเปลี่ยนมือมาสู่กลุ่มนักบวชทางศาสนา ดังนั้น เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารลงตัว อำนาจและสภาพสังคมจึงมีแนวโน้มที่จะคงตัวตามไปด้วย นั่นจึงเป็นสาเหตุที่เทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่อย่าง อินเทอร์เน็ต ส่งผลกระทบต่อวาทกรรมการวิ่งในสังคมไทย

ผลจากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ พบว่าลักษณะของวาทกรรมการวิ่งอันมีความหมายและประเด็นที่จำกัดในยุคอดีตเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะของการสื่อสารด้วยสื่อเดิมๆ อาทิ ผ่านหนังสือพิมพ์ ตำราแบบเรียน เป็นต้น เนื่องจากสื่อเดิมๆ นั้นถูกครอบครองด้วยสถาบันอำนาจเดิม ซึ่งไม่มีเหตุต้องเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและวิธีการนำเสนอใดๆ ดังนั้น เมื่อมีสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต) เข้ามาสู่สังคม ความเปลี่ยนแปลงจึงตามมา

สื่อออนไลน์มีคุณลักษณะที่ข้ามพรมแดนของ เวลาและ (Time and Space) กล่าวคือสามารถเปิดรับเนื้อหาได้ในทุกเวลารวบรวมเนื้อหาทุกสิ่งทุกอย่างจากทุกห้วงเวลาเข้ามาไว้ด้วยกัน และยังเป็นสื่อที่แพร่กระจายได้ทุกหนทุกแห่ง สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกทุกสถานที่ ลักษณะดังกล่าวทำให้เนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่ทั่วทุกมุมโลกถูกสำรวจค้นพบและส่งต่อเผยแพร่อย่างรวดเร็ว

เมื่อเป็นเช่นนั้น เนื้อหาของวาทกรรมเกี่ยวกับการวิ่งจึงมีความหลากหลายมากกว่าเดิมในสังคมไทย จากความหมายเดิมๆ อาทิ “วิ่งเพื่อสุขภาพ” จึงถูกเพิ่มความหมายใหม่ๆ เข้าไป อาทิ “วิ่งเพื่อหาคู่ครอง” ซึ่งความหลากหลายนี้เองที่เปิดฐานของความหมายเกี่ยวกับการวิ่งให้มีลักษณะกว้างขวางขึ้นในสังคมและสอดคล้องกับ

วิถีชีวิตของผู้คนยุคใหม่ซึ่งเป็นพหุนิยมได้มากกว่าเดิม

นอกจากนี้ สื่อออนไลน์ยังทำให้ผู้ซึ่งเคยมีสถานะตั้งรับ (Passive) กลายมาครอบครองสถานะเชิงรุก (Active) ที่กระตือรือร้นได้ โดยไม่เพียงจะรับเนื้อหาของวาทกรรมเท่านั้น หากยังกลายเป็นผู้สร้างเนื้อหาและร่วมกันแพร่วาทกรรมให้ไหลเวียนในสังคมได้อย่างมากมาย และรวดเร็วอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับกลุ่มประชากรในการศึกษา ซึ่งเป็นชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ของไทย

ในแง่ของข้อค้นพบดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นว่าแม้วาทกรรมจะเป็นการกล่าวถึงวิธีการสื่อสารทั้งหมดในสังคมเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งๆ และมักจะเป็นเรื่องของทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบท (Text Analysis) หรือ การวิเคราะห์ตัวบทในเชิงที่สัมพันธ์กับอำนาจ (Critical Discourse) แต่ช่องทางของวาทกรรมที่เปลี่ยนแปลงในสังคมหนึ่งๆ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อกรอรูปวาทกรรมได้ ช่องทางของสื่อออนไลน์ซึ่งเข้ามามีบทบาทพร้อมกับช่องทางสื่อชนิดอื่นๆ อาทิ ภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือ สื่อกิจกรรม จึงนับว่ามีส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความหลากหลายทั้งในการผลิตและการบริโภควาทกรรมมากยิ่งขึ้น

5) สถาบันกับความเปลี่ยนแปลงของอำนาจในวาทกรรมยุคใหม่

ในอดีตนั้น อำนาจจากสถาบันที่ครอบงำสังคมไทยได้แก่ อำนาจจากสถาบันการปกครองที่สืบทอดมาจากสถาบันกษัตริย์โดยมีกึ่งอำนาจเป็นสถาบันทางกฎหมายและสถาบันทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งหากกล่าวถึงกรณีของการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายนั้น สถาบันซึ่งได้รับความนิยมและมีอิทธิพลมากยิ่งขึ้นได้แก่สถาบันการกีฬา ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งในแง่ของความเป็นสถาบันและบุคคลในสถาบัน

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการวิ่งออกกำลังกายนั้นในยุคปัจจุบันสังคมไทยยังไม่มี “Sport Hero” ให้คนรุ่นใหม่ชื่นชอบและนำมาเป็นแบบอย่างร่วมกันทั้งสังคม แต่อิทธิพลหลักในการสร้างวาทกรรมการวิ่งให้มีความโดดเด่นได้แก่ การได้ค้นพบแบบเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการบันเทิง อาทิ ผู้แสดงในภาพยนตร์เรื่อง *รัก 7 ปี ดี 7 หน* ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาจำนวน

มากได้กล่าวถึงว่าช่วยให้สนใจการวิ่งออกกำลังกายและอยากจะทำแบบอย่างในภาพยนตร์ ซึ่งรวมไปถึง บุคคลผู้มีชื่อเสียงและสังคมให้การยอมรับ อาทิ ยังมีนักวิ่งอย่าง วราห์ คงมาลัย (ตูน บอดี้สแลม) ที่หันมาวิ่งมาราธอนจนกลายเป็นต้นแบบให้กลุ่มวัยรุ่นจำนวนมากหันมาออกกำลังกายด้วยการวิ่ง

ในขณะเดียวกัน ภายหลังจากที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ได้หนุนหลังวาทกรรมการวิ่งด้วยประเด็นอารมณ์ความรู้สึก บรรดาบุคคลธรรมดาสามัญในสังคมก็รับไม่ต่อเนื่องในการเผยแพร่วาทกรรมการวิ่ง ด้วยการใช้เครือข่ายสังคมอันสอดคล้องกับแนวคิดของ White and Curtis (1990) ซึ่งกล่าวถึงมิติของ “ต้นแบบ” (Role models) โดยเสนอว่าสิ่งที่กระตุ้นจิตใจให้คนเข้าร่วมเล่นกีฬาอย่างแท้จริงนั้นไม่ใช่ต้นแบบคนดังเสียทั้งหมด งานวิจัยในหัวข้อเด็กกับการออกกำลังกาย บ่งชี้ว่าต้นแบบที่เป็นคนดังระดับชาติ อาจจะสร้างอิทธิพลในแง่เทคนิคหรือบุคลิกท่าทาง อุปกรณ์การเล่น แต่เป็นแค่อิทธิพลในระดับเสริมเท่านั้น

ดังนั้น วาทกรรมการวิ่งในสังคมไทยยุคใหม่ จึงเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายอย่างพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลกับสังคมที่อยู่อาศัย ดังเช่นที่ Hargreaves (1982) ได้ชี้ให้เห็นถึง 5 มิติ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้เกิดกีฬายุคใหม่ได้ โดยหนึ่งในนั้นได้แก่ วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมขณะเดียวกัน ข้อค้นพบถึงความสนุกสนานเบิกบานจากการวิ่งออกกำลังกาย ในกรณีการ “ถ่ายรูปเซลฟี่” เพื่อไปแสดงให้เห็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้รับรู้ และในกรณีของชนชั้นกลางที่มามีออกกำลังกายพร้อมกลุ่มเพื่อน ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Horne et al. (2012) กล่าวว่า ในทางสังคมวิทยากับกีฬานั้น ภาระสำคัญคือการชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการซึ่งจะมี “สมบัติที่มาจากโครงสร้างสังคม” (Structural Properties) และ “คุณค่า” (Values) บางชุดที่ถูกยกให้เหนือกว่าสิ่งอื่นๆ โดยสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการวิ่งของสังคมไทยยุคใหม่ คือการแสดงให้เห็นถึงแฟชัน และ ความหลงใหลในตนเอง (Narcissism)

ผ่านการซื้ออุปกรณ์กีฬาที่สวยงามและการถ่ายรูป รวมถึงเขียนเรื่องราวการออกกำลังกายของตนเอง เพื่อให้เครือข่ายทางสังคมได้รับรู้และร่วมแสดงความยินดี

ในขณะที่อำนาจของปัจเจกบุคคลซึ่งเคยถูกละเลยในยุคอดีตได้กลับมามีพื้นที่ในสังคมไทย ผ่านการผลิตเนื้อหาสื่อและการสื่อสารระหว่างบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคลกับอำนาจทางสังคมก็เกิดความเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน นั่นคือ การเข้ามามีบทบาททางอำนาจของเพศหญิง ซึ่งความสอดคล้องระหว่างภาพยนตร์เรื่อง รัก 7 ปี ดี 7 หน ในฐานะที่นำเสนอเนื้อหาเชิงอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเหมาะกับผู้หญิง กับปริมาณของเพศหญิงในสังคมไทยที่หันมาออกกำลังกายด้วยการวิ่งนั้น ทำให้พิจารณาได้ว่า วาทกรรมเชิงอารมณ์ที่แพร่กระจายอย่างมากในสังคมไทยนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเชิงอารมณ์ได้เหมาะกับเพศหญิง นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันผู้ผลิตวาทกรรมการวิ่งไม่ใช่วัยกลางคนขึ้นไปเสียส่วนใหญ่เหมือนอดีต หากแต่สื่อออนไลน์ทำให้เกิดการผลิตเนื้อหาวาทกรรมสำหรับวัยรุ่นและวัยทำงานตอนต้นมากขึ้นกว่าเดิม เนื้อหาวาทกรรมการวิ่งซึ่งมีความหลากหลายและมีลักษณะเน้นย้ำทางอารมณ์นั้นเป็นผลมาจากการผลิตเนื้อหาและ/หรือส่งต่อของกลุ่มคนวัยดังกล่าว เท่ากับเป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนรุ่นใหม่กับการวิ่งออกกำลังกายมากขึ้นกว่าในอดีต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้และใช้ประโยชน์จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ อันได้แก่

1. ในทางวิชาการ การวิจัยในครั้งต่อไปสามารถหยิบยกตัวแปรด้านเหตุผลและอารมณ์ในวาทกรรมการออกกำลังกาย ไปศึกษาในระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณผ่านการสำรวจผู้ที่ออกกำลังกายและไม่ออกกำลังกาย โดยใช้สถิติประยุกต์เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการศึกษา

นอกจากนี้ในแนวทางวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ยังสามารถปรับเปลี่ยนชนิดกีฬาและการออกกำลังกายในการศึกษา โดยใช้แนวคิดกระบวนการสร้างอารยธรรม เช่น การศึกษา

ผู้เล่นกีฬาฟุตบอลกับความรุนแรง เป็นต้น

2. ในทางปฏิบัติของวิชาชีพ องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปต่อยอดเพื่อกำหนดแบบสารและเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ (Health Com-

munication) แก่สังคมไทย โดยเลือกลักษณะของการใช้วาทกรรมทางอารมณ์และเหตุผลได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับการเลือกใช้ช่องทางที่สามารถสะท้อนความหมายของวาทกรรมสู่ผู้รับสารได้อย่างสอดคล้องลงตัว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎา บานชื่น. (2551). *คู่มือวิ่งเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- กฤษฎา เรืองอารีรัชต์. (พฤษภาคม 2555). บทบรรณาธิการ. *จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพ ฉบับ สร้างสุข*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2551). *สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกษม นครเขตต์. (2555). *ศิลปะแห่งกีฬา*. เพชรเกษมพรินท์ติ้งกรุ๊ป: นครปฐม.
- คามิน คมนีย์. (2557). *หัวใจ*เท้า*. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือ.
- จุฬา เอี้ยวฤทธิ์. (2557). *การประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น เพื่อศึกษาปัจจัยความพึงพอใจต่อการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอน*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนตรี บุญสัตย์. (2557). *เทรลรันนิ่ง วิ่งข้ามขีดจำกัด*. นิตยสาร GM, กันยายน 2557.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. *วิ่งปราบไขมันดีที่สุด กำจัดส่วนเกินที่พอกอยู่ตามอวัยวะภายใน*. สืบค้นจาก www.thaihealth.or.th/Content/1459-วิ่งปราบไขมันดีที่สุด%20กำจัดส่วนที่พอกอยู่ตามอวัยวะภายใน.html

ภาษาอังกฤษ

- Alt, J. (1983). Sport and Cultural Reification: From Ritual to Mass Consumption. *Theory, Culture & Society*, 1(3), 93-107.
- Alatas, S.F. (2010). The Definition and types of alternative discourses. *Estud. hist. (Rio J.)*, 23 (46), pp. 225-245.
- Craig, R. T. (1999). Communication as a field. *Journal of Communication Theory*, 9 (2), pp. 119-161.
- Elias, N. and E. Dunning. (1986). *Quest for Excitement. Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Oxford: Blackwell.
- Elias, N. (2000). *The Civilizing Process. Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*. Revised edition of 1994. Oxford: Basil Blackwell.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Fairclough, N. (1995) *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. New York: Longman
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. New York: Routledge.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock.
- Foucault, M. (1978). *History of Sexuality*. London: Tavistock.
- Gee, J. P. (2004). What is critical about critical discourse analysis. In R. Rogers (Ed), *An Introduction to Critical Discourse Analysis*, (pp. 19-50.) Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Guttman, A. (1978). *From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports*. Washington DC : Columbia University Press.
- Hargreaves, J. (1982). *Sport, Culture, and Ideology*. Routledge & Kegan Paul.

- Hargreaves, J. (1992). Sport and Socialism in Britain. *Sociology of sport journal*, 9(2), pp. 131-153.
- Horne, J., Tomlinson, A. and G. Whannel, (2012). *Understanding sport an introduction to the sociological and cultural analysis of sport*. London: Routledge.
- Hoye, L. (2009). *An Introduction to Modality*. Pearson Education.
- Hughson, J., D. Inglis and M. Free (1998). *The Uses of Sport: A Critical Study*. Oxon: Routledge.
- Huizinga, J. (1955). *Homo Ludens: A Study of the Play Element in Culture*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Innis, H. (1952). *Changing Concepts of Time*. Toronto: University of Toronto Press.
- Real, M. (1998). MediaSport: Technology and the Commodification of Postmodern Sport. In L.A. Wenner (Ed), *Media Sport*, (pp. 14-26). New York: Routledge.
- Schirato, T. (2007). *Understanding Sports Culture*. London, Thousand Oaks, CA, New Delhi, Singapore: SAGE.
- Shilling, C. (1993). *The body and social theory*. London: SAGE.
- Simon, R. L. (1991). *Fair Play: Sports, Values, and Society*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- White, P. and J. Curtis (1990). Language Regions and Feelings Toward Outgroups: Analyses for 1968 and 1984. *Canadian Journal of Sociology*, 15(4), pp. 441-462.